

KITAP DEĞERLENDİRMELERİ-1:

**SERMAYENİN TARİHSEL DİYALEKTİĞİ
VE MARX'IN TOPLUMSAL SERMAYE
TEORİSİ**

Kitap Değerlendirmeleri-1

Kitabın Adı: SERMAYENİN TARİHSEL DİYALEKTİĞİ VE
MARX'IN TOPLUMSAL SERMAYE TEORİSİ

C.DAĞLI

Telif Eserleri Kanunu gereğince bu eserin bütün hakları
Yeni Dönem Yayıncılık'a aittir

Yeni Dönem Yayıncılık

Sofular Cad. Sofular Mah. 8/3 Fatih / İstanbul

Tel&Fax: 212 533 32 57

www.mucadelebirligi2.net

**SERMAYENİN TARİHSEL DİYALEKTİĞİ
VE MARX'IN TOPLUMSAL SERMAYE TEORİSİ**

-Zhang Tongyu / Ding Weimin-

C.DAĞLI

KİTAP DEĞERLENDİRMELERİ -1:

SERMAYENİN TARİHSEL DİYALEKTİĞİ VE MARX'IN TOPLUMSAL SERMAYE TEORİSİ

Çin Komünist Partisi, 2003 yılında, yeni dönemi başlatan bir konferans düzenledi. Konferans sosyalizm ve kapitalizmde bazı yeni yönelimler saptıyor. Konferansta, gelişmelere ayak uydurmak için, kapitalizmin tarihi inceleniyor ve bazı sonuçlara ulaşıyor.

“Kuşumalarda ortaya çıkan önemli bir eksen, araştırmalarda dönemin gelişmelerine ayak uydurmak ve özellikle de kapitalizmin tarihsel gelişimine nasıl yaklaşılması gerektiği üzerine idi.” (Sermayenin Tarihsel Diyalektiği ve Marx'ın Toplumsal Sermaye Teorisi, Zhang Tongyu - Ding Weimin, Kalke-don Yayınları, 2012 Sf.16)

Emekçiler açısından, döneme ayak uydurmak çok önemlidir. Dönemin gelişmelerine ayak uyduramayan, gelişmelerin gerisinde kalan, süreçte etkin bir rol oynayamaz. Ancak emekçilerin asıl, temel ve en önemli görevi döneme ayak uydurmak değil, dünyayı değiştirmek, bir tarihsel döneme son vermek ve yeni bir tarihsel dönem başlatmaktır. Proletaryanın evrensel kurtuluşu bu yolla gerçekleşir.

Kitabın yazarları, Zhang Tongyu ve Ding Weimin, kitabın girişinde, konferansın ulaştığı sonuçları sıralıyor. Varılan ilk sonuç, kapitalizmin, gerçekleştirdiği iyileştirmeler vb. yollarla

Üretici güçleri geliştirmeye devam ettiği; bu nedenle kapitalizmle uzunca bir dönem boyunca bir arada bulunulacağıdır. Konferansın ulaştığı en önemli sonuç budur ve yazarlar da bu sonucu kanıtlamaya, buna teorik bir dayanak sunmaya alışıyor. Bu belirleme KP'nin bir perspektifi haline gelmiştir. KP, kapitalizmin çok uzun bir tarihsel dönem boyunca varlığını koruyacağını ve dolayısıyla, politikasını Çin'in uzun süreli olarak, kapitalizmle yan yana bir arada yaşayacağı anlayışı üzerine temellendiriyor.

Bütün pasif evrimciler, tarihin gelişimini, kapitalizmin ilerlemesini bu bakış altında değerlendiriyorlar. Gerçekte ise tarih sıçramalarla ilerler. Kapitalizmin çelişkili ve karşıtlık içindeki gelişmesi, patlamaları, hızlı gelişmeleri, sıçramaları içerir. Uzun süre değişmez gibi görünen bir olgu çok daha kısa sürede dönüşüme uğruyor. Üstelik, konferansın yapıldığı dönem, kapitalizmin sıçramalı çöküş evresine girdiği bir dönemdir. Tarih, artık kısa tarihtir. Başka zamanlar yüzyıllarca görülemeyen değişim, yeni tarihsel evrede birkaç yılda gerekleşiıyor, bazen daha kısa sürede oluyor dönüşümler. Konferans 2003'te kapitalizmin uzun tarih boyunca ayakta kalacağını söylüyor, fakat fazla değil 5 yıl sonra kapitalizm tarihinin en yıkıcı, en derin ve en sert krizlerinden biri patlak veriyor. Böylece konferansın, kapitalizmin geleceği üstüne söyledikleri kısa sürede iflas ediyor. Çünkü konferans, kapitalizmin gelişimi hakkında değerlendirmede bulunurken nesnel temellerden hareket etmiyor, bu nedenle çıkan sonuç özneldir. Doğru sonuçlara diyalektik ve tarihsel materyalizmin özüne bağlı kalınarak ulaşılabilir.

Emekle sermaye ilişkisinde ve mücadelesinde, sosyalizmin kapitalizmle ilişkisinde ve mücadelesinde devrimci bakış açısı gerekir ve burada sorun yalnızca kendi dışımızdaki gerçeği kabul etmek değil, gerçeği değiştirmek ve onun yerine başka bir gerçeği koymaktır. Yapılması gereken, kapitalizmi yıkmak için sınıf savaşını güçlendirmektir. Ama KP'nin politikası, kapitalizmi yıkmak için uluslararası işçi hareketine, dünya komünist hareketine destek vermek değil, kapitalist ülkelerle mümkün olabilen en sıkı ilişkileri geliştirmektir. Çin'in izlediği

dış politika içeride izlediği politikanın bir devamıdır. Çünkü içeride uzun süredir uluslararası sermaye yatırımlarına geniş olanaklar tanınıyor. Uzun süredir içeride de, sosyalizmin kapitalizmle uzun süreli bir arada yaşama çizgisi izleniyor. Burada uzun yıllardır olan, kapitalizmin yararına sosyalizmin geriye düşüşünün yaşanmasıdır.

Konferansın çıkardığı diğer sonuçlar

“İkincisi, kapitalizmin temel çelişkisi, temel yasaları, sistemin doğası temelden bir değişiklik göstermemiştir. Üçüncü olarak da marksizmin kapitalizm üzerine geliştirdiği bilimsel tarihsel yargı -kapitalizmin yerini sosyalizme bırakacağı teorisi- güncelliğini yitirmemiştir.” (Kitapta yanlışlıkla “sosyalizmin yerini kapitalizme bırakacağı teorisi” diye yazılmış. -bn)

Bilimsel sosyalizmin temel belirlemelerinin veriliş biçimi, yaşayan marksizm anlayışıyla değil, tamamen biçimseldir, donuktur, tüm zengin içeriğini yitirmiştir. Deyim yerindeyse, son üç maddede saptanan görüşler, ilk madde için sadece fonu oluşturuyor. Ön plana çıkarılan görüş, kapitalizmin çok uzun süre yaşayacağı ve sosyalizmin de kendini buna göre ayarlaması gerektiğidir. Oysa, temel alınması ve öne çıkarılması gereken, son iki maddede toplanan belirmelerdir. Güncel burjuva toplumunun durumu kapitalizmin yasalarının bu güncelin içinde nasıl işlediği ve kapitalizmin yerini zorunlu olarak komünizme bırakacağı ortaya konabilirdi.

Ücret Artışı İşçilerin Konumunu Değiştiremez

Sayfa 32'de üretim ilişkilerinde “yeni ayarlamalara” işaret ediliyor.

“...gelişkin kapitalist ülkelerde 'sermayenin demokratikleştirilmesi' politikasının hayata geçirilmesi, tabii ki işçilerin statülerinde temel bir fark yaratmamaktadır ve özünde bu politikada sermaye birikimine katkıda bulunmaktadır. Fakat işçilerin şirket hisselerine ortak edilmesi sonucu gelir dağılımında olumlu bazı değişimler çıkması olgusu, genel olarak baktığımızda, şüphesiz üretim ilişkilerinde yeni bir ayarlamaya işaret etmektedir...”

Gelişmiş kapitalist ülkelerde işçilerin bir kısmının hisse senetli şirketlere ortak edilmesi, işçilerin gelirinde belirli bir artış sağlanması -kaldı ki ücret artışı sendikal örgütlenmeyle de gerçekleştirilebiliyor- işçileri, işçi olmaktan çıkarmıyor. Yazarlar ve birçok kimse bu noktayı gözardı ediyor. Tüm ücret artışlarına karşın Avrupa, ABD, Japonya proletaryası ücretli-emekçi olarak varlığını sürdürüyor. İşçi ne kadar yüksek ücret alırsa alsın, işçi ücretiyle üretim aracı satın alamaz. Çünkü, modern kapitalist ülkelerde üretim araçları, işçinin alamayacağı kadar büyük ve pahalıdır. İşçiler artan ücretleriyle daha fazla tüketim aracı alabilirler. Fakat, ancak sınırlı ölçülerle. Dolayısıyla orada yaşam koşullarının pahalı olması nedeniyle işçiler ücretli-emekçi olmaktan çıkacak kadar bir “birikim” yapamıyorlar. Sonuç olarak, yine işçi olarak kalıyorlar.

Sermaye birikimine katkı yapan her şey işçilerin aleyhindedir. Çünkü sermaye birikiminin mutlak yasası, daha fazla işçinin işsiz kalması yönünde işler.

İşçilerin gelirinde çeşitli yollarla bir artışın olması, işçilerin genel durumunun kötüleşmesini (maddi koşulların kötüleşmesini) engelleyemiyor. Emekçilerin çalışma koşulları her gün ağırlaşırken, alım-gücü ise devamlı bir düşüş gösteriyor. Bu yüzden Avrupa'da yıllardır, işçi ve halk isyan ve ayaklanmaları hiç eksik olmuyor.

Kapitalizme Ödün Veriliyor

Bu kitabın yazarları, çeşitli ekonomi teorilerini irdeleyen bölümde, burjuva ekonomist teorilerine yer verirken, marksist düşünürlerin teorilerini de inceliyorlar.

Burjuva ekonomisti North'un sistem yenilenmesi teorisi üzerinde dururken, onun, tek verimli, ekonomik sistemin özel mülkiyet hakkı sistemi olduğu tezini eleştirirken, marksizm adına ortaya konan anlayış çok sakat bir bakış ifade ediyor:

“Bu teorinin özel mülkiyet hakkının dünyadaki tek verimli sistem olacağı fikrinde ısrarı oldukça tek yanlıdır.” (S.36)

Burada, burjuvazinin ideoloğuna ödün veriliyor. Güya North'a karşı marksizm savunuluyor. Marksist bakış açısını or-

taya koyarken, gerçekte marksizm burjuva ekonomi politiği karşısında zayıf duruma hatta liberal konuma düşürülüyor.

Tongyu ve Weimin'in, North'un özel mülkiyet hakkının verimli olduğuna dair görüşlerine “tek yanlı” demeleri, özel mülkiyete verilmiş bir ödündür. Yapılan ortak bir şekilde özel mülkiyetin savunulmasıdır. Bunun nedenini, Çin'in yöneliminde aramak gerekir. Çin, gitgide özel mülkiyet girişimine ağırlık veriyor. Önceden var olan sosyalist mülkiyetinin yanında, özel mülkiyet girişimlerine de yer veriliyor. Bu politika, bu anlayış, özel mülkiyetin “girişimci” özelliğinin veya aynı anlama gelmek üzere özel mülkiyet hakkının “verimliliğinden” hareket ediyor. Bunu ifade eden burjuva teoriyi eleştirdiği nokta bunun “tek yanlı” olarak sunulmasıdır. Demek isteniyor ki, evet özel mülkiyet hakkının verimli bir sistem olduğunu kabul ediyoruz, fakat sosyalist mülkiyet de verimlidir. Yani ikisi de uygulanmalı. Ve hangisinin daha başarılı olacağı rekabet yoluyla belirlenmiş olur.

North, özel mülkiyet hakkının verimliliğine örnek olarak kapitalizmin ilk olarak geliştiği İngiltere ve Hollanda'yı veriyor. Bu tez karşısında söylenmesi gereken özel mülkiyetin sömürücü ve baskın karakteridir. Ve kapitalizmin giderek nasıl kendi gelişmesi önünde engel oluşturduğu, bu üretimin doruk noktasının ekonomik krizler olduğu, üretim anarşisine dayandığı, toplumsal mülkiyetin toplumsallığının ancak üretim araçlarının toplumsal mülkiyetinde sağlanabileceği net olarak konmalıdır.

Yine açıkça söylenmesi gereken, kapitalist üretimin anarşik karakterine karşılık, komünist toplumsallığın ve planlı sosyalist üretimin üstünlüklere sahip olduğudur.

Doğal – Tarihsel Süreç

Çin'de son dönemde yapılan araştırmalardan örnekler veriliyor.

“Örneğin Lu Congming, günümüz kapitalizminin tekelci devlet kapitalizmi değil, 'toplumsal kapitalizm' olduğunu ileri sürmektedir.” ... “Lu Congming, günümüz kapitalist toplum ya-

pısında gelişmekte olan sosyalist ögelere işaret etmekte ve Marx'ın doğal-tarihsel yaklaşımına uygun olarak, kapitalizmin kaçınılmaz olarak sosyalizme evrileceğini varsaymaktadır. Ona göre devrimci çabalar bu süreci hızlandıracaktır.” (S.42)

Marx, toplumların birbirini izlemesini doğal-tarihsel bir süreç olarak görür. Bir toplumun yerini, yeni ve daha yüksek bir topluma bırakması, eskinin bağrında yeni olanın maddi koşullarının oluşumunun kaçınılmaz bir sonucudur. Doğmakta olanın, eski toplumun yerine bu şekilde alması, tarihin doğal bir akışının sonucudur. Fakat bu, ileri sürüldüğü gibi kapitalizmin sosyalizme evrimleşmesi biçiminde değil, tarihin eski biçim içindeki akışının devrim yoluyla kesintiye uğraması, yani nitel değişimin ve tarihin yeni bir temelde sürdürülmesi biçiminde gerçekleşir. Kapitalizmin çelişkilerinin sonuna dek olgunlaşması beklenmeden de, çelişkilerin keskinleşmesi devrime yol açar. Burada ileri sürülen, bayatlamış, Bernstayncı görüşlerdir.

Burada kullanılan “toplumsal kapitalizm”, Marx'ın ifade ettiği toplumsal sermaye veya toplam toplumsal sermaye tanımlamasından alınmış, fakat yanlış kavramlaştırılmıştır. Doğru anlatım şudur: günümüzde, tekelci devlet kapitalizmi aşamasında, üretimin toplumsallaşması çok ileri boyutlara ulaşmıştır. Yani komünist topluma geçişin maddi, ekonomik koşulları çok olgunlaşmıştır. Proletarya toplumsal devrimle iktidarı ele geçirdiğinde, sosyalizmi kuracağı temeli hazır bulacaktır. Proletarya devrimle iktidara gelir ve proletarya diktatörlüğüne dayanarak toplumu dönüştürür.

Diğer bir Çinli araştırmacı olan Zhang Xirong'a göre “günümüz dünyasında sosyalizm ve kapitalizmin gelişim sürecini ele alırken 'pazar sosyalizmi' ile 'toplumsal kapitalizm' arasında net bir ayırım çizgisi çekmeliyiz. Pazar sosyalizmi ve toplumsal kapitalizm bilimsel sosyalizm teorisinin iki yeni kategorisidirler.” (S.43) (Tongyu ve Weimin'in yorumuyla)

Bu iki kategori, bilimsel sosyalizmin değil, Çin sosyalizminin kategorileridir. Kapitalizmden ilk çıkmış haliyle sosyalizm, işlevi değişmiş olarak değer gibi pazar kategorilerini yapısında taşır. Ama sosyalizmin ilerlemesinde pazar kategori-

leri etkisini yitirmeye başlar. Çin'de ise “pazar sosyalizmi” bu etkinin sürdürülmesine, sosyalizmin kapitalizm karşısında getirilmesine hizmet ediyor.

Tarihsel Materyalizm ve Güncel Kapitalist Toplum

Z. Tongyu ve D. Weimin bu kitapta sık sık bir anlayışa, marksizmin dogmatik yorumuna başvuruyorlar. Önce Marx'ın şu ifadesi aktarılıyor:

“Hiçbir toplumsal düzen, içinde barındırdığı tüm üretici güçlerin gelişmesi için -var olan gelişme alanı tükenmeden- asla ortadan kaldırılamaz. Ve yeni, daha gelişkin üretim ilişkileri onların varoluşlarının maddi koşulları eski toplumun rahminde olgunlaşmadan -asla- ortaya çıkamaz.”

Ardından da Çinli teorisyenler kendi kavrayışlarını ortaya koyuyorlar:

“Kapitalist üretim ilişkilerinde reform yapılabilecek alan tükendiğinde, o artık üretici güçleri geliştiremez olacak ve kapitalizm yerini tamamen yeni üretim tarzına, sosyalizme bırakacaktır.” (S.49)

Çinli yazarlar, kapitalizmin çok uzun zaman ayakta kalacağına düşündüğünden, kapitalizmin reformlarla yaşamı sürdürebileceğine inanıyorlar.

Oysa kapitalist üretimin kendi gelişmesi şu iki sonucu yaratmıştır: birincisi, tekelci kapitalizm aşamasında, toplumsal üretici güçler büyük bir gelişme gösterdi. Yani kapitalist üretim, kendi rahminde toplumsal üretici güçleri geliştirebildiği, kadar geliştirdi. Üretici güçlerin evrensel gelişimi ve buna bağlı olarak toplumsal üretim de ileri düzeyde boyutlandı. Bu olgular, bu gelişmenin kendisi, eski toplumu zorunlu olarak yerini yeni ve daha yüksek bir topluma bırakmaya zorlar. Çünkü toplumsal üretici güçler öylesine gelişti ki artık eski toplum biçiminin içine sığmıyor. Bu büyük ve gelişkin üretici güçler ancak toplumun ortak denetimine alınabilirler, yönetilebilirler. İkincisi, maddi koşulların bu ileri gelişmesi yeni toplumun, eskinin yerini almasını olanaklı duruma getirmiştir.

Kapitalizm Kendi Yıkımına Doğru İlerliyor

Kapitalizmin uzun bir tarihsel dönem ayakta kalacağı görüşü, bu kitabın yazarlarının anlayışına öyle işlemişken, bu etkiyi onların tüm teorik çözümlerinde görebiliriz.

“... Kapitalizmin gelişme sürecini yakından incelediğimizde, kapitalist ilişkilerde yapılan bir dizi yeni ayarlamaların, düzenleme ve iyileştirmelerin toplumsal üretici güçlerin daha ileriye doğru gelişebilmesi için yeni alanlar açmış olduğunu görebilmekteyiz.” (S.54)

“Sermayenin tarihsel diyalektiği” kitabın başlığına konmuş. Toplumsal üretici güçler, kapitalist biçim içinde büyük bir ilerleme gösterdi. Kapitalizmin teknik temeli devrimcidir. Kapitalistler rekabetin etkisiyle üretici güçleri geliştirirler. Üretim sürecinde değişmeyen sermayenin -üretim araçlarına yatırılan sermaye- değişen sermayeye (ücret fonuna) oranı giderek artar. Böylece kapitalistler maddi koşulları geliştirmeye zorlanır. Feodal toplumdaki farklı olarak, kapitalist toplum, ilerleyerek varlığını sürdürebilir. İşte tam da bu ilerleme nedeniyledir ki, kapitalist üretim biçimi çözülüp dağılma noktasına gelir. Kapitalizmin ilerlemesiyle bağrında taşıdığı uzlaşmaz çelişkiler de gelişir ve bu üretim düzeninin yıkımını gündeme getirir. Yazarlar işin bu noktaya gelip dayandığını görmek istemiyorlar.

Üretimin toplumsal karakteriyle, kapitalist özel mülkiyet arasındaki çelişkinin gelişmesi ve keskinleşmesi ileri düzeylere varmıştır.

Bazıları da, bilim ve tekniğin gelişiminin üretici güçlerin ilerlemesinin, kapitalizmin emek-sermaye çelişkisini yumuşattığını ileri sürüyorlar. Oysa aksine, çağdaş gelişmeyle üretimin toplumsal boyutları derinleştikçe, emek-sermaye çelişkisi daha da keskinleşir.

Çelişkilerin Gelişmesi

“Bir toplumsal yapının nihai çöküş aşamasına gelmesi” başlığı altında ortaya konulan görüşe bakılırsa, burjuva toplumsal düzen uzun süre varlığını sürdürecektir!

“Üretici güçler kriterini ele alırken, bir üretim biçiminin

*'tamamen eskimesine', içinde değişimler için hala alan olup ol-
mamasına bakmak ve onun üretici güçlerin gelişmesine etkili
bir biçimde müdahale edip edememesine bakmak gerekir."*

Bir toplumsal düzeni asıl çözen, dağılmasını sağlayan temel etken, o sosyo-ekonomik kuruluşun içinde taşıdığı çeliş-
kilerin gelişmesidir. Sadece üretici güçlerin durumuna bakmak yeterli değil, aynı anda üretim ilişkilerinin durumuna da bak-
mak gerekiyor. Daha doğrusu, üretici güçlerin gelişimiyle, artık toplumsal üretimi geliştirmekten çıkıp, onların önünde ayak
bağı olan üretim ilişkileri arasında çelişkidir. Bu ayak bağı oluş-,
Marx döneminde ortaya çıkmıştır. Kapitalizmin iç çelişkileri bu toplumsal düzenin çözülüp dağılmasını sağlayacak denli geliş-
miştir.

Öte yandan, burjuva üretim biçiminin iç çelişkileri ne kadar gelişirse gelişsin, onu yıkacak olan emekçilerin devrimci ey-
lemleridir. Kapitalizme karşı gelişen devrimci kitle eylemleri burada göz ardı edilmiştir.

Tongyu ve Weimin bu marksist belirlemeyi yapamazlar, çünkü onlar, tüm gelecek perspektiflerini kapitalizmle sosya-
lizmin gelecekte de bir arada olacağı üzerine oturtuyorlar.

*"...gelecekte, sosyalizm ve kapitalizmin büyük bir ihtimalle
uzun bir süre bir arada var olacağını ve birbirinden farklı ka-
raktere sahip iki üretim biçiminin (sosyalizm ve kapitalizm) bir
arada var olmasının nesnel bir tarihsel gereklilik olduğu sonu-
cuna varabiliriz."* (S.57)

Çinli yazarlar, Marx'ın kapitalizme yönelik bilimsel, ev-
rensel görüşlerini özünden uzaklaştırıp, Çin'in izlediği kapita-
lizme boyun eğme politikasına uyguluyorlar.

Kapitalizmin gelecekte de "nesnel bir gereklilik" olarak ni-
telemek, burjuvaziye verilmiş bir ödündür. Sosyalizme geçil-
dikten sonra, proletaryayla burjuvazi arasındaki sınıf savaşı,
sosyalizmle kapitalizm arasında devam eder. Dolayısıyla hedef,
gelecekte de sosyalizmle kapitalizmin bir arada olması üzerine
göre değil, kapitalizmin ortadan kaldırılmasına yönelik olmalı-
dır. Doksanlı yılların deneyimi neyi gösterdi ve bu büyük pra-
tikten hangi dersler çıkarılmalıdır? Eğer dünya proletaryasının

sınıf savaşı, kapitalizmin ortadan kaldırılmasına doğru ilerlemezse, kapitalizm sosyalizmi yıkacaktır. Doksanlı yılların sonuçlarından sonra, halen kapitalizme dokunmadan, onunla gelecekte birlikte olunacağını söylemek, marksizmden tamamen uzaklaşmaktır.

Komünist Manifesto Doğru Kavranmalı

Sayfa 67'de, önceki sayfalarda, kapitalizmin uzun ömürlü olacağı üzerine söylenenler yineleniyor.

“Marx ve Engels, Komünist Manifesto'da kapitalist üretimin toplumsal niteliği ile kapitalist özel mülkiyet arasındaki temel çelişmeden yola çıkarak, kapitalizmin yok olma; komünizmin de başarıya mahkum olduğunu açıklamışlardır: Fakat şu anki duruma baktığımızda, daha farklı bir gerçeklik ile karşı karşıyayız.”

Sonraki satırlarda da, kapitalizmin sonunu getirecek koşullardan uzak olduğumuz, kapitalizmin, teknik olarak da gelişme sağladığı ve sayısız buluşa imza attığı açıklanıyor.

Bu kitabın yazarları, burjuva ideologların etkisine öylesine girmişler ki, tarihsel gerçekleri bile görmezlikten geliyorlar. Ya da unutturmaya çalışıyorlar. Bilimsel sosyalizmin kurucularının Komünist Manifesto'da söylediği, kapitalizmin kaçınılmaz çöküşü ve komünizmin kaçınılmaz zaferi Komünist Manifesto'nun yayınlanmasından sonra 70 yıl gibi kısa bir sürede gerçekleşmeye başladı: Rusya'da 1917 Ekim sosyalist devrimiyle sosyalizme geçildi. Yine 40'lı yıllarda birçok ülke aynı yolu izledi. Çin 1949'da devrimini gerçekleştirdi ve sosyalizme yöneldi. Bu gerçeklere rağmen, Manifesto'da söylenenlerden farklı bir durum ortaya çıktığını ve kapitalizmin kaçınılmaz çöküşünden uzak olduğunu söyleyenlerin, Komünist Manifesto'yu ve Marx ile Engels'in kapitalizm üzerine tüm söylediklerini doğru olarak kavramadıkları anlaşılıyor.

Kapitalizmin teknik alanda ve çeşitli buluşlar yapması, kapitalizmin iç çelişkilerinin, emek-sermaye çelişkisinin işleyişini değiştirmiyor ki. Yakın zamanda arka arkaya gerçekleşen kapitalizmin ekonomik krizleri kapitalizmin iç çelişkilerinden

kaynaklanıyor. Ve bu toplumsal sistemin kaçınılmaz çöküşünü ifade ediyor.

Çelişkiler Hafiflemiyor, Keskinleşiyor

Yazarlar, kapitalizmin çelişkilerinin hafiflediğini ileri sürüyor. Buna dayanak olarak, toplumsal sermayenin gelişmesini ve somut olarak da hisse sermayeli şirketleri gösteriyorlar.

“Böylece, kapitalist ekonomik sistemin temel çelişmesinin itici gücü sayesinde, sermayenin olumsuz diyalektik açmazı -yeniden ve yeniden- her defasında daha yüksek bir temel üzerinden daha yüksek bir seviyeye doğru ilerler.

Özetle, sermayenin olumsuz diyalektik açmazı, kapitalizmin temel çelişmesini hafifleterek ve bu çelişmenin kendisinde kısmi bir çözüm sağlayarak, kapitalist üretim biçiminin varlığını sürdürmesinde ve gelişmesinde önemli bir rol oynar.” (S.92)

Diyalektik, olaylara, olgulara, süreçlere çok yönlü bakmayı öğretir. Toplam toplumsal sermayenin büyümesi ve gelişmesi, yani sermayenin daha yüksek bir temelde, daha yüksek bir seviyeye doğru ilerlemesi bir noktada, kendi gelişmesinin engeli haline gelir. Marx'ın Kapital III'de belirttiği gibi:

“Kapitalist üretimin gerçek engeli, sermayenin kendisidir.”

Olan şey sadece sermayenin toplumsallaşma eğilimi değildir, aynı zamanda sermayenin merkezileşmesidir. Sermayenin daha az elde toplanması, yani uluslararası tekelerde toplanması, işsizlik, yoksullaşma, hastalıkların yaygınlaşması, zihinsel çöküş, çelişkilerin keskinleşmesi ve işçilerin artan ve genelleşen -günümüzde dünya çapında- başkaldırılarına yol açar ve yol açmaktadır.

Çinli araştırmacılar, kapitalizmin çelişkilerinin nasıl keskinleştiğini daha iyi kavramak için son yirmi beş yıl içinde tüm kapitalist dünyayı altüst eden emekçilerin ayaklanmalarına bakıyorlar. Sadece bağımlı kapitalist ülkelere değil, emperyalist ülkelere de bakıyorlar. Oralarda kapitalizmin keskinleşen çelişkilerinin harekete geçirdiği işçi sınıfının büyük başkaldırısını ve küresel iç savaşı göreceklerdir.

İşletme Yönetimine Katılım

Sosyalist bakış açısından uzaklaşma, kendini bu sorunda da ortaya koyuyor.

“Personelin, işletmelerin yönetsel karar alma sürecine katılıyor olmaları, sermayenin, özellikle de büyük sermayenin kontrol hakkını, inkar etmemesine karşın ve dolayısıyla işletmeler düzeyinde gerçek anlamda bir ekonomik demokrasi sağlanamaz olmasına karşın yine de bu olgu son çözümlemede nesnel olarak sermayenin geleneksel yönetim tekeli hakları sisteminde bir gedik açmıştır.” (S.96)

Çin’de iki binlerde tartışılan bu sorun Batı’da 70’lerde 80’lerde yoğun olarak tartışıldı.

İşletmelerin mülkiyet hakkı kapitalistlerde olduğundan, çalışanların, işletmenin yönetimine katılımı, kapitalistlerin çıkarına hizmet eder. Çünkü, işletme, mülk sahibi adına yönetilmiş olur. Bu şekilde, işçilerin, yönetimde söz ve karar sahibi olabilecekleri söyleniyor. Ama kimin adına? Elbette ki işçilerin adına değil, kapitalist adına.

İşletmelere katılımcılık, burjuvalaşmış işçi sendikaları ve statükocu sosyalist/komünist partilerince savunuldu. Kapitalizmi yıkmayı göze alamayanlar, bu yolla işçileri oyaladılar ve sistemin bir parçası haline getirdiler. Bu anlayış, işçileri sınıf savaşından uzaklaştırır. Sınıf savaşının yerine sınıf işbirliğini koyar.

Kapitalist Üretimin Anarşik Yapısı ve Sosyalist Planlama

Sayfa 96’da deniyor ki, *“büyük şirketler, bir ölçüde genel toplumsal planların öznesi konumuna gelmişlerdir... Çağdaş kapitalizmde, şirketlerin kendi iç bünyelerinde yaptıkları planların kabaca (aşağı-yukarı) gerek duyulan toplumsal planın yerini aldığı ve ona benzer nitelikler kazandığı söylenebilir.”*

Sonra da Engels’in anonim hisseli şirketlerde ve tekelerde plansızlığın sona erdiğini anlatan paragrafı aktarılıyor.

Tekeller, kendi iç yapılarında planlı bir işleyiş oturtuyorlar fakat, toplumda kapitalist üretimde anarşiyi ortadan kaldıramıyorlar ve kaldıramazlar. Tekelci kapitalizm altında da kapita-

lizmin temel yasaları işlemeye devam eder. Kapitalistler arası rekabet, ekonomik krizler vs. tüm bu olgular, kapitalizmin üretimin planlanmasının çok sınırlı kaldığını gösteriyor.

Kapitalist üretim anarşisinden, üretimin önceden planlandığı, planlı üretime geçiş, ancak üretim araçlarının toplum tarafından ortaklaşa denetiminin ve dolayısıyla doğa üzerinde ortaklaşa denetimin olduğu bir yerde, sosyalist toplumda mümkündür.

Bölüşüm İlişkileri

Aşağıdaki satırlar, Tongyu ve Weimin'in -iki profesörün- nasıl burjuva bakış açısına kaydığını gösteriyor.

“Bugün kapitalist ülkelerdeki bölüşüm ilişkileri önemli bir değişim sürecinden geçmektedir, büyük bir sosyo-ekonomik alt üst oluş yaşanmadıkça muhtemelen önümüzdeki 10 ile 20 yılda da bölüşüm reformları aynı yönde ilerlemeye devam edecektir... işçi işverenler arasındaki çelişkilerin büyük ve keskin çatışmalara yol açma olasılığı zayıftır.” (S.275)

Araştırmacılar, bölüşüm ilişkilerinin işçilerin lehine değiştiği görüşündeler. Kapitalistler bundan daha fazlasını söylemezler. Gerçek durum ise çok farklı. Özellikle 90'dan bu yana, tüm kapitalist ülkelerde ücretlerde belirgin bir düşüş yaşanıyor. Avrupa işçileri sosyal fonlarını zayıflattı. Eğitim, sağlık vb. sosyal yatırımlar azaldı. Yani emekçilerin durumunda gözle görülür bir kötüleşme var. Sınıf çelişkileri çok keskinleşti. Çelişkilerin harekete geçirdiği işçilerse kapitalist dünyayı alt-üst ediyorlar.

Kaldı ki, işçilerin ücretlerindeki parasal artışlar, işçilerin gerçek alım güçlerinin gerilemesini karşılamıyor. Ücret artışlarına rağmen emekçilerin toplumsal koşulları daha da kötüleşiyor. Kapitalist ülkelerde çelişkiler de, çatışmalar da şiddetleniyor. Bu, 2008 büyük ekonomik krizinden önce de böyledi. Dünya ekonomik krizi, bu durumu daha da derinleştirdi.

Açıkça görülüyor ki iki profesörün değerlendirmeleri sadece yanılgılı değil, aynı zamanda sahte. Gerçek durum, olduğundan farklı gösterilmiştir.

“Küreselleşme”, Çelişkiler, Çatışmalar

Çinli teorisyenler, “küreselleşmenin” kapitalizmin kaçınılmaz bir eğilimi olduğunu belirtirken, buradan kendi politikalarına göre sonuçlar çıkarıyorlar:

“Çeşitli ülkeler için önemli olan şey ekonomik küreselleşmenin nesnelliğini kavramak ve bu süreçte sahip oldukları avantajları kullanarak güçlenme yollarını aramaktır...”

Kapitalist sistem çerçevesinde, ya da emperyalist-kapitalist ülkelerin dünyada egemen bir güç oldukları uluslararası ekonomik ilişkiler döneminde, her ülkenin bundan yararlandığı, avantajlar sağladığı doğru değildir. “Küreselleşme” denilen, dünya ekonomisinde az sayıdaki emperyalist gücün egemen olduğu ekonomik düzenden yararlananlar da bu güçlerdir. Hiçbir gerekçe bu gerçeğin üstünü örtemez.

Ama dünya proletaryasını asıl ilgilendiren dünya pazarının gelişmesiyle, emekçilerin sömürülmelerinin, emeğin sermayeye bağımlılığını arttığı, emekçi insanlığın sefaletinin derinleştiği, koşulların gitgide kötüleştiğidir. Bunun kaçınılmaz sonucu, emek-sermaye çelişkisinin keskinleşmesi ve sınıf çatışmalarının şiddetlenmesidir.

Kapitalizmin Ortadan Kalkması

Önce kitaptan bir alıntı:

“Kapitalizmin temel çelişmelerinin keskinleşmesi kapitalizmin kısa bir dönem içerisinde ortadan kalkacağı anlamına gelmemektedir” (S.362)

Tek tek ülkeler açısından değil, geneli açısından, dünya çapında bir toplumsal sistem olarak kapitalizmin kısa sürede ortadan kalkmayacağını söylemek, sosyalist teoriye bir katkı değildir. Ama tek tek ülkelerde kapitalizmin ortadan kalktığı 20. yüzyıl boyunca yaşanan bir durumdur. Tüm bu gerçekler yok sayılıyor.

Kapitalizmin dünyanın büyük birçoğunda ortadan kalkması ise tam da yazarların kitabın geneliyle çelişkiye düşerek ifade ettikleri, çelişkilerin keskinleşmesine bağlıdır. Kapitalizmin çe-

lişkileri hem gelişmiştir ve hem de keskindir. Bu nesnel gerçek, kapitalizmin sıçramalı bir çöküş içinde olduğunu gösteriyor. Öte yandan kapitalizmin topyekün olarak, ya da en azından dünyanın büyük bir bölümünde topyekün çöküşünün tüm nesnel koşullarının oluştuğunu söyleyebiliriz. Kapitalist dünyayı toptan yok etmeyle karşı karşıya bırakan 2008 krizi bu konunun güçlü işaretidir.

Sadece nesnel ekonomik ve toplumsal koşullar mı, öznel durum da bu süreci hızlandıracak bir tempoyla ilerliyor. Dünya devrimi durdurulamaz bir güçle ilerliyor.

Kitabın 366. sayfasında sınıf çelişkilerini daha da derinleştiği ve şiddetlendiği, dolayısıyla mücadelenin daha da şiddetleneceği “beklenmelidir” deniyor. Fakat, bu ileriye yönelik bir gelişme olarak öngörülüyor. Yoksa bugün için söylenmiyor.

Yapısında ve temelindeki uzlaşmaz çelişkilerin derinleştiği ve keskinleşip şiddetlendiği, tarihsel miadını doldurduğu sıçramalı çöküş evresine girdiği bu toplumsal sistem zaten kendi içinde dayanıksız hale gelmiş demektir. Bu koşullarda proletarya dünyanın eski düzenini daha kısa sürede yıkabilir.

Bu söylediklerimiz, güncel sınıf savaşımı için çok önemlidir.

Tarihte Devrimci Zorun Rolü

Marx'ın şu görüşlerine, kitap boyunca sık sık başvuruluyor:

“Marx'a göre herhangi bir toplumsal yapı -kapitalist toplum da dahil olmak üzere- içerdiği bütün üretici güçleri harekete geçirmeksizin asla yerini yeni bir toplumsal yapıya bırakmayacaktır; aynı zamanda yeni ve daha ileri üretim ilişkileri, bunların maddi koşulları eski toplumun bağrında olgunlaşmaksızın asla ortaya çıkmayacaktır.” (S.397)

Daha önce üzerinde durduk. Burada sadece şunu belirtmek yetecektir: burjuva toplum da dahil, tüm toplumlar bağrında doğmakta olan yeni toplumu meydana çıkarmak için, süreci kısaltmak amacıyla, zora başvurmuşlardır. Zor, yeni olana gebe, her eski toplumun ebesidir. Kapitalizmden komünizme geçişte

de, proletarya, yeni toplumun doğması için devrimci zora başvuracaktır.

Yeni Toplum Eski Toplumun Yerini Alacaktır

Kitaba egemen olan görüş burada özetlenerek konmuştur: “*Günümüzün kapitalizmi şu günlerde derinlemesine ve kapsamlı bir tarihsel reform içinden geçmektedir*”. Devamında kapitalizmin 21. yüzyılda, 20. yüzyıldan daha büyük başarılarla imza atma olasılığından söz ediliyor.

Bu bakışta, ne kapitalizmin çöküş sürecinde olduğu yansıyor, ne kapitalist evrimin sıçramalar, patlamalar içerdiği ifade ediliyor. Kısaca bu bakış bilimsel ve devrimci değildir.

1917 Sosyalist Ekim Devrimi 20. yüzyılda proletaryanın toplumsal devrimler çağını başlattı. 1917'in 100. yılında, yeni bir toplumsal devrimler çağına girildi. 21. yüzyıl toplumsal ayaklanmalar ve toplumsal devrimler yüzyılı olarak gerçekleşecektir. Bu demektir ki, dünya proletaryası evrensel kurtuluşunu daha çabuk gerçekleştirecektir.

C.DAĞLI

